

ПОСТАНОВА
Президії Національної академії аграрних наук України

« » березня 2021 р.

Протокол № _____

Наукові засади інформаційного забезпечення управління ґрунтовими ресурсами в контексті міжнародної інтеграції та земельної реформи

Заслухавши та обговоривши доповідь директора Національного наукового центру «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського», академіка НААН Балюка С.А. «Наукові засади інформаційного забезпечення управління ґрунтовими ресурсами в контексті міжнародної інтеграції та земельної реформи», Президія Національної академії аграрних наук України відмічає, що відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні, розвиток міжнародної інтеграції в інформаційній сфері, посилення процесів деградації земель та опустелювання в умовах глобальних змін клімату вимагають удосконалення інформаційного забезпечення сталого використання ґрунтових ресурсів.

Ґрунтовий покрив України надзвичайно різноманітний та складається з понад 800 видів ґрунтів. Основними джерелами інформації про стан ґрунтових ресурсів є матеріали великомасштабного ґрунтового обстеження, моніторингу ґрунтів (у т.ч. еколого-меліоративного), агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення, результати досліджень наукових установ НААН, НАН України, вищих навчальних закладів та інших організацій. У зв'язку з неповнотою даних про ґрунти та наявністю «білих плям» на ґрунтових картах Державного земельного кадастру України, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 р. № 105 «Про проведення загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України», під методичним керівництвом ННЦ «ІґА імені О.Н. Соколовського» було розроблено методику визначення агровиробничих груп ґрунтів для нормативно-грошової оцінки, за якою у 2018-2019 рр. на площі до 1 млн га проведено великомасштабне ґрунтове обстеження.

Подальше оновлення інформації про ґрунти пов'язано із розвитком цифрового ґрунтового картографування, залучення даних дистанційного зондування Землі, об'єднання інформації з різних джерел до єдиної національної ґрунтово-інформаційної системи та її інтеграція до Державного земельного кадастру України, Глобальної ґрунтово-інформаційної системи (Global Soil Information System, GLOSIS), інших інформаційних ресурсів. Актуальність цих робіт обумовлена також розбудовою національної інфраструктури геопросторових даних, передбаченої Законом України «Про національну структуру геопросторових даних» від 13.04.2020 р. № 554-ІХ.

Головним завданням національної ґрунтово-інформаційної системи є інформаційна підтримка прийняття рішень щодо сталого менеджменту

ґрунтових ресурсів та міжнародної співпраці у цій сфері. З метою забезпечення розвитку національної інформаційної інфраструктури та її інтеграції у світову ґрунтово-інформаційну мережу, Постановою Президії НААН від 26 червня 2019 р. створено Український ґрунтовий інформаційний центр на базі ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського». Інформаційний ресурс Українського ґрунтово-інформаційного центру складають: база даних «Властивості ґрунтів України», яка включає повну характеристику умов ґрунтоутворення, класифікаційні характеристики ґрунту та параметри основних властивостей для 2050 ґрунтових профілів у межах України, 8 тематичних баз даних про ґрунти України, у т.ч. дані щодо вмісту та запасів органічного вуглецю у шарі 0-30 см, матеріали великомасштабного ґрунтового обстеження (у т.ч. база великомасштабних (1:10000) карт ґрунтів за адміністративним поділом території, яка нараховує 728 ґрунтових карт та 912 відповідних топографічних карт), результати стаціонарних польових дослідів, моніторингових спостережень, ґрунтово-агрохімічних обстежень тощо.

З метою об'єднання ґрунтової інформації з наявних в Україні джерел, відповідно до затвердженого Президією НААН «Положення про Український ґрунтовий інформаційний центр» та «Порядку формування баз даних та обміну інформацією про ґрунти України», розпочато укладання договорів про співробітництво з науковими установами НААН, які володіють інформацією про ґрунти. На сьогодні Українським ґрунтово-інформаційним центром розроблено тематично систематизований перелік (реєстр) гармонізованих атрибутів бази даних «ґрунти України», що нараховує 141 показник. Атрибути ідентифіковано з національними нормативними документами України і забезпечено посиланнями на стандартизовані методи вимірювання (ДСТУ та ДСТУ ISO), а назви атрибутів гармонізовано з назвами аналогічних атрибутів у міжнародних базах даних ґрунтів.

Для забезпечення ефективної міжнародної співпраці у сфері інформаційного забезпечення управління ґрунтовими ресурсами необхідно вирішити ряд завдань, а саме: провести кореляцію вітчизняних назв ґрунтів зі Світовою реферативною базою ґрунтових ресурсів WRB2014 для діагностики ґрунтів та створення на їх основі легенд ґрунтових карт, визначити дієвий механізм верифікації даних різних установ, їх уніфікації та гармонізації з міжнародними ґрунтовими інформаційними базами даних, опрацювати порядок обміну ґрунтовою інформацією з національними та зарубіжними користувачами, а також із GLOSIS. У вирішенні вищезазначених задач доцільно використати досвід інших країн, де створено національні ґрунтово-інформаційні системи, більш активно співпрацювати з Глобальним ґрунтовим партнерством FAO (національний координатор акад. НААН Балюк С.А.) та асоціацією «Українське ґрунтове партнерство».

Розпорядженням НААН від 24.03.2016 р. № 13-р «Про виконання Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням» було прийнято План заходів НААН щодо забезпечення виконання положень цього документу, затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 р. № 271-р., та готується

відповідний щорічний звіт до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. На цей час, дію Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням продовжено до 2025 р., у зв'язку з чим необхідно скоординувати діяльність наукових установ НААН з вирішення завдань пп. 6-21, 24-31 та 33-42 на цей період.

Згідно з «Національним планом дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням» на першому засіданні Координаційної ради України з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням (04.05.2018 р.) було прийнято добровільні національні завдання щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель: підтримання вмісту органічної речовини/гумусу у ґрунтах; відновлення та сталого використання торфовищ; відновлення зрошення і поліпшення еколого-меліоративного стану зрошуваних земель. ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського» за участі наукових установ НААН та профільних кафедр закладів вищої освіти МОН України створено першу національну цифрову карту ґрунтового органічного вуглецю з роздільною здатністю 1 км, використану для підготовки Національного звіту щодо виконання Україною Конвенції ООН про боротьбу з опустелюванням.

Подальші заходи у цьому напрямі включають збільшення роздільної здатності карти до 250 м, систематичному моніторингу запасів органічного вуглецю у ґрунтах, прогнозування його динаміки та впровадженні заходів з його секвестрації, що вимагає удосконалення інформаційного забезпечення із залученням міжнародного досвіду. Зокрема, інформаційною базою наукового (прогностичного) моніторингу ґрунтів є стаціонарні польові дослідження, а також дослідні господарства НААН, в яких проведено ґрунтове обстеження та здійснюються періодичні спостереження за станом ґрунтів. Станом на 2020 р. в Україні нараховується 89 стаціонарних польових дослідів, що є меншим на 9 % порівняно з 2005 р. «Протоколом вимірювань, моніторингу, звітності та верифікації ґрунтового органічного вуглецю у агроландшафтах» (GSOC MRV Protocol), схваленим Пленарною Асамблеєю ГГП 3-5 червня 2020 р., рекомендовано проведення таких спостережень з періодичністю раз на 2 роки.

У рамках ПНД НААН на 2021-2025 рр. (1 «Ґрунтові ресурси України: інформаційне забезпечення, раціональне використання, менеджмент, технології», 2 «Системи землеробства і землекористування», 4 «Водна безпека та меліорація земель в умовах змін клімату», 6 «Екологічна безпека агросфери», 7 «Агрокосмос») передбачено низку завдань, спрямованих на покращення інформаційного забезпечення управління земельними та ґрунтовими ресурсами країни. Разом з тим, введення ринку земель з 1 липня 2021 р. вимагає невідкладного забезпечення усіх сторін земельних відносин актуальною та точною інформацією про стан ґрунтів, інструментами прогнозування та сталого менеджменту ґрунтових ресурсів.

Враховуючи важливість удосконалення наукових та організаційних засад інформаційного забезпечення сталого менеджменту ґрунтових ресурсів в умовах відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні, розвитку міжнародної інтеграції в інформаційній сфері, боротьби з

деградацією земель, Президія Національної академії аграрних наук України

ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Роботу ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського» та профільних наукових установ Національної академії аграрних наук України з інформаційного забезпечення управління ґрунтовими ресурсами України визнати задовільною.

2. Відділенню землеробства, меліорації та механізації НААН у зв'язку з продовженням до 2025 р. дії «Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням», **до 1 червня 2021 року** розробити план заходів НААН щодо виконання заходів Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням у 2021-2025 рр.

3. Відділенню землеробства, меліорації та механізації НААН (Камінський В.Ф.), ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського» (Балюк С.А.):

- **до 1 травня 2021 року** підготувати та направити до Президії НААН з подальшим поданням до Держгеокадастру України пропозиції щодо порядку інформаційної взаємодії Українського ґрунтово-інформаційного центру та Держгеокадастру України;
- **до 1 липня 2021 року** підготувати та направити до Президії НААН з подальшим поданням до Міндовкілля України пропозиції щодо формування реєстру об'єктів наукового моніторингу ґрунтів на землях НААН (стаціонарні польові дослідження та дослідні господарства) та порядку залучення інформаційних ресурсів НААН до діяльності щодо збирання, використання та поширення інформації про опустелювання та деградацію земель.

4. ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського» спільно із профільними науковими підрозділами наукових установ НААН та профільними кафедрами закладів вищої освіти МОН України (за згодою):

- **до 1 червня 2021 року** провести гармонізацію наукових засад національної класифікації ґрунтів із міжнародною класифікацією FAO-WRB та провести науково-практичний семінар щодо їх відповідності;
- для презентації наукового доробку вчених НААН в рамках Міжнародної мережі чорноземних ґрунтів FAO **до 1 серпня 2021 року** підготувати та видати англomовне видання з питань належної практики сталого управління чорноземними ґрунтами в Україні.

5. ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського», Інститут водних проблем і меліорації НААН (Ромащенко М.І.), ДУ «Держґрунтохорона» (Яцук І.П. – за згодою) **до 1 квітня 2021 року** підготувати та направити до Глобального ґрунтового партнерства FAO обґрунтування необхідності технічної підтримки створення національної ґрунтово-інформаційної системи;

6. ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського» разом з ДУ «Держґрунтохорона» (Яцук І.П. – за згодою) забезпечити узагальнення інформації для Періодичної доповіді про стан ґрунтів та їх родючості на землях сільськогосподарського призначення у 2016-2020 рр.

7. Науковим установам НААН (ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського», ННЦ «Інститут землеробства НААН» (Камінський В.Ф.), Інститут водних проблем і меліорації НААН, Інститут агроекології та природокористування НААН (Фурдичко О.І.):

- у програмах наукових досліджень на 2021-2025 рр. передбачити прикладні наукові розробки з питань забезпечення збереження родючості ґрунтів та їх екологічних функцій в умовах ринку земель сільськогосподарського призначення;
- сформулювати проектні пропозиції щодо участі у конкурсах програми HORIZON EUROPE за напрямом «Innovative governance, environmental observations and digital solutions in support of the Green Deal»

8. Контроль за виконанням постанови покласти на віцепрезидента НААН